

Alois Jirásek – Staré pověsti české

O Králi Ječmínkovi

Když Svatopluk král tak beze stopy zmizel, pomýšleli na Moravě zvoliti sobě jiného panovníka. (...)

Toho času žil na Přerovsku na hradě Chropíně zeman, pán rozlehlých statků, muž bohatý, u pánů a zemanů vážený, od poddaných milovaný. Vládl jim lidsky, a maje dar ducha, soudil moudře a spravedlivě. A tak si řekli páni a zemané:

„Nač jinde vladaře hledati, když ho máme mezi sebou!“

I zvolili chropínského pána všichni jednoduše, bez sporů a různic. (...)

Ten, aby poznal všechny končiny své moravské říše, objížděl zemi; všude ho vítali s mnohým plesáním a velikou slávou. (...) Když se pak vrátil na chropínský hrad, zastesklo se mu. Zdál se mu příliš tichý a pustý. (...) Proto poručil dvořanům, aby vystrojili **hody** a pozvali k nim hojně a vzácné hosty. (...)

Přes tu chvíli se panstvo sjíždělo po vůli pánově, besedovali, zábavy strojili, nákladná sedání a pokaždé dlouho hodovali a pili a pili. (...) Králi již nestačilo ani jeho vlastní, ani královské jmění na takové hospodářství. Proto se jal ukládati veliké daně, nové a nové. (...)

Až jednou král, když opět uložil novou **berň** a králová zase za lid prosila, tím popuzen, ve vzteku vytrhl meč a hnál se jím po své manželce tak prudce, že div neuklouzla ze dveří ven. V tom divokém hněvu poručil král, aby ji té chvíle hned vyvedli ze hradu, aby jí neměl na očích. (...)

Prchala ječmenem, až pojednou v něm zmizela, zapadla jako ve zlaté tůni. (...) Ji našly pak vesnické ženy a vedle ní děťátko, jež se jí tu narodilo. (...)

Také král vyjel s družinou pátrat po své rodině. (...) I ptal se zbožného starce, neví-li o jeho paní králové a synu Ječmínkovi. Vstal poustevník (...) a prorocky k němu promluvil: (...) „Zjeví se a přijde, až vlast moravská bude nejhůř sklíčena svými nepřáteli (...), tenkrát přijde Ječmínek s velikou mocí, zažene nepřátele a osvobodí Moravu od cizího **jařma**. Ale ty jdi a číň **pokání!**“ (...)

Ale vrchnostem se nelíbil. (...) Toho však, kterého stíhali, Ječmínka, nikdy nestihli. Ten chodil tajně mezi lidmi dál, tak lid věřil a utěšoval, že roboty přestanou, že bude všem dobře. V každé obci měl svého známého souseda nebo dva. K těm chodil na besedu, a to vždy v noci, když čeleď už spala. Přišel znenadání (byl prostředního věku a postavy dosti vysoké), v plášti z modravého **sukna**, s čepicí na hlavě, v dlouhém kabátě, maje modravé nohavice do bot. A ty se svítily vždycky jako zrcadlo, třebaže pršelo, jen se lilo. A sám byl za deště také suchý, na plášti, na čepici ani **krůpěje**. To ho ten plášť tak chránil, že nezmokl, a také jinak, že nemusil spát, ani jíst a ani pít, a že žádný ho neviděl, leda ten, kterého chtěl, aby ho viděl.

Za tmy se zjevil, přišel zavřenými dveřmi, usedl za stůl, pohovořil, přeptal se svého známého souseda na všelicos a nejvíce na to, jak se nakládá s lidem na robotách. Pověděl, že přijdou ještě hrubé platy na sedláky, že se bude platit daň ze všeho, i z koštěte. Ale to že bude to poslední, pak že ty nekřesťanské platy přestanou: i roboty vezmou za své.

Úkoly:

- 1) Vyber z nabídky správné synonymum nebo vysvětlení (slovo podobného významu) pro tato slova - vycházej z textu (slovo je vyznačeno modře):

- a) hody
- b) berni
- c) pokání
- d) jařma
- e) sukna
- f) krůpěje

- 2) Vyber větu, kde se nachází přirovnání:

- a) A ty se svítily vždycky jako zrcadlo, třebaže pršelo, jen se lilo.
- b) Prchala ječmenem, až pojednou v něm zmizela, zapadla jako ve zlaté tůni.
- c) Přes tu chvíli se panstvo sjíždělo po vůli pánově, besedovali, zábavy strojili, nákladná sedání a pokaždé dlouho hodovali a pili a pili.

- 3) Kdo je hlavní postavou příběhu?

- a) král Svatopluk
- b) matka Ječmínka
- c) Ječmínek

- 4) Napiš, jak vypadal Ječmínek (dolož z textu):

- 5) V následujícím textu doplň vynechaná slova. Použij výrazy, které najdeš v úryvku.

Ječmínek chodil mezi lidmi, a to vždy v, když čeled' spala. I za deště zůstával jeho plášť, nemusel spát,, ani Zjevoval se za a přišel dveřmi.

- 6) Zaškrtni pravdivé tvrzení:

- a) Pán z Chropyně si zvykl pořádat na svém hradu hody.
- b) Manželka pána z Chropyně porodila syna v ječmeni.
- c) Pán z Chropyně pojmenoval svého syna Ječmínek.
- d) Pán z Chropyně byl celý život krutý a nemilosrdný.
- e) Ječmínek se objeví, až bude Moravě nejhůř.
- f) Ječmínek chodil lidi často utěšovat.

- 7) Změnilo pána z Chropyně jeho zvolení králem?

- a) ano
- b) ne

8) Co je to robota?

- a) dávky uvalené pány na poddané
- b) práce v dolech
- c) povinnost podanných pracovat na panském
- d) pracovní směna

9) K jakému literárnímu druhu patří pověst?

Nápověda: epika = převládá děj, lyrika = nemá děj, jsou to většinou básně, drama = určeno pro divadlo, herce

- a) epika
- b) lyrika
- c) drama

Mluvnické úkoly:

10) Kolik vět se objevuje v následujících souvětích? Vyber z nabídky.

- a) Ten, aby poznal všechny končiny své moravské říše, objížděl zemi; všude ho vítali s mnohým plesáním a velikou slávou.
- b) Prchala ječmenem, až pojednou v něm zmizela, zapadla jako ve zlaté tůni.
- c) I zvolili chropínského pána všichni jednoduše, bez sporů a různých.

11) Vyber slovní druh za každým slovem ve větě.

Za tmy se zjevil , přišel zavřenými dveřmi , usedl za stůl ,
pohovořil , přeptal se svého známého souseda na všelicos a
nejvíce na to , jak se nakládá s lidem na robotách.

12) Vypiš z předchozí věty všechny přísudky v pořadí, jak jdou za sebou:

13) Doplň tabulku (vycházej z textu – úvodní odstavec):

	pád	číslo	rod	vzor
beze stopy				
na Moravě				
panovníka				